

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма
«Урбаністика. Профільна середня освіта.
Основний / Поглиблений рівень»
для закладів загальної середньої освіти

Автори: Костянтин Мезенцев, Аліна Бабій, Олексій Гнатюк,
Олена Денисенко, Анатолій Мельничук, Наталія Провотар

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 27.08.2026 №1498)

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Сучасний світ дедалі більше урбанізується, тому розуміння особливостей розвитку міст стає важливою складовою освіти. Урбаністика допомагає краще пізнати міський простір, принципи його функціонування та взаємодію людини з навколишнім середовищем. Засвоєння відповідних знань та набуття практичних навичок у сфері природничої освіти сприяє усвідомленню ролі кожного у розвитку сталого та комфортного міста, формуванню активної громадянської позиції.

Модельна навчальна програма курсу «Урбаністика. Профільна середня освіта. Основний / Поглиблений рівень» (далі – Програма) розроблена з урахуванням основних положень наказу Міністерства освіти і науки України від 10 жовтня 2024 року № 1451 «Про затвердження Концептуальних засад реформування профільної середньої освіти (академічні ліцеї)», постанови Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 року № 851 «Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти» (далі – Державний стандарт), наказу МОН № 1163 від 20 серпня 2025 року «Про затвердження концептуальних засад освітніх галузей на 2025-2030 роки».

Програма реалізує компетентнісний потенціал, мету і завдання природничої освітньої галузі та призначена для викладання у класах профільного циклу загальної середньої освіти.

Програма курсу «Урбаністика. Профільна середня освіта. Основний / Поглиблений рівень» передбачає реалізацію частини вимог до обов'язкових результатів навчання у природничій освітній галузі (Додаток 10 Державного стандарту) з урахуванням ключових компетентностей галузі. У поєднанні з модельними навчальними програмами з географії для основного чи поглибленого рівнів, вона забезпечує повне досягнення обов'язкових результатів навчання здобувачами профільної середньої освіти в природничій освітній галузі.

Курс «Урбаністика» викладається за умови його вибору здобувачами освіти та закладом освіти і може реалізовуватися як у межах передбаченої кількості навчальних годин для вивчення обов'язкових освітніх компонентів за обраним профілем навчання, так і за рахунок годин для вибіркового освітніх компонентів, що фінансуються з державного бюджету.

Програма є основою для створення навчальних програм як основного, так і поглибленого рівнів, із відповідною корекцією орієнтирів для оцінювання, змісту, обсягів навчального часу, шляхів формування компетентностей і рівнів складності навчального матеріалу.

Мета курсу – сформувати у здобувачів освіти цілісне уявлення про місто як складну просторову систему, що формується у взаємодії природних та соціально-економічних складових, а також розвиток навичок аналізу міського середовища та відповідальної участі у житті громади міста.

Компетентнісний потенціал курсу «Урбаністика» охоплює ключові компетентності, визначені Державним стандартом. Зокрема, вивчення курсу сприяє розвитку вільного володіння державною мовою (через обговорення проблемних завдань, дискусії, розробку, презентацію та захист творчих проєктів), здатності спілкуватися іноземними мовами (під час аналізу різних джерел інформації (публікацій, відеоматеріалів), презентації та захисту творчих проєктів), математичної компетентності (під час роботи зі статистичними даними про міський розвиток, через уміння побудови та аналізу графіків і діаграм), компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій (через вивчення географічних закономірностей, чинників та взаємозв'язків у міському просторі), екологічної компетентності (під час аналізу взаємодії міста та навколишнього середовища), інформаційно-комунікаційної компетентності (через використання сучасних інформаційних технологій, цифрових ресурсів та інструментів просторового аналізу), громадянських і соціальних компетентностей (у процесі обговорення проблем сталого розвитку міст та використання елементів соціологічних методів дослідження), підприємливості та фінансової грамотності (через розробку проєктів оновлення міського простору), культурної компетентності (через розуміння важливості збереження культурної спадщини у містах). Курс формує навички співпраці, критичного мислення, дослідницької та проєктної діяльності, необхідні для активної участі в житті громади міста та розбудові сталого майбутнього.

Навчання за Програмою сприяє формуванню у здобувачів освіти мотивації до професійного розвитку та становлення як конкурентоспроможних фахівців, які зможуть ефективно працювати на ринку праці у сфері урбаністики, міського планування, управління містами, адаптуватися до змін і використовувати знання для забезпечення сталого розвитку міст.

Основними завданнями курсу «Урбаністика» є:

- формування системного просторового мислення через розуміння взаємозв'язків та взаємовпливу різних процесів у містах та їх ролі у забезпеченні сталого міського розвитку;
- розвиток дослідницьких навичок, зокрема, роботи з різними джерелами інформації (картографічними, статистичними, візуальними тощо), планування та проведення локальних досліджень, аналізу та інтерпретації результатів, формулювання висновків та розробки рекомендацій;
- розвиток критичного мислення, комунікації та проєктної діяльності;
- виховання відповідального ставлення до природного середовища в місті та його культурної спадщини;
- формування готовності здобувачів освіти до участі у вирішенні актуальних проблем міської громади на засадах діалогу та співпраці всіх зацікавлених сторін.

Програма побудована на принципах, що забезпечують її цілісність, практичну спрямованість і відповідність сучасним викликам:

– **наукова обґрунтованість** – використання сучасних наукових знань з географії та урбаністики, критичний аналіз інформації та використання кількісних і якісних наукових методів дослідження для розуміння міських процесів;

– **зв'язок із локальним контекстом** – тематика курсу відображає актуальні виклики міського розвитку та дає змогу здобувачам освіти аналізувати особливості та перспективи розвитку своєї місцевості;

– **практична спрямованість** – поєднання теоретичних знань із прийняттям практично значимих рішень для реальних кейсів та ситуацій щодо вирішення проблем міського розвитку;

– **розвиток пізнавальної активності** – заохочення здобувачів освіти до самостійного пошуку інформації та дослідження міського простору.

Програма складається з таких структурних елементів:

1) *вступна частина*, яка містить загальну характеристику курсу, визначає його мету, завдання, ключові компетентності, принципи, ціннісні орієнтири, особливості організації освітнього процесу та способи реалізації програми;

2) *основна частина*, яка розкриває очікувані результати навчання, пропонований зміст курсу, види навчальної діяльності: у програмі представлено **орієнтовну тематику** видів навчальної діяльності, водночас педагогічні працівники мають можливість адаптувати, замінювати та/або творчо формулювати запропоновані теми відповідно до освітніх потреб і контексту навчання;

3) *прикінцева частина*, яка містить методичні рекомендації щодо особливостей реалізації курсу в освітньому процесі, системи оцінювання та ресурсного забезпечення.

Основна частина програми містить такі розділи:

Вступ, що вводить здобувачів освіти у світ сучасної урбаністики, формує критичне мислення як необхідну складову сучасного підходу до комплексного розуміння міст, проблем міського розвитку та шляхів їх розв'язання, а також розвиває компетентності, необхідні для свідомої участі в житті громади, подальшого навчання і професійної діяльності.

Тема 1. Я і місто, що знайомить зі змістом поняття «місто», його функціями та класифікацією, людиноцентричним підходом до розвитку міст, особливостями міського способу життя, процесами урбанізації, взаємозв'язком міста і приміської зони, історичним розвитком міст, концепціями міст майбутнього та принципами сталого міського розвитку.

Тема 2. Природа в місті, що розкриває взаємозв'язки між природними компонентами та урбанізованим середовищем, зокрема їхню роль у повсякденному житті мешканців міста, забезпеченні комфортного міського середовища, а також інструменти інтеграції природних елементів у міський

простір і формування екологічно збалансованих міст на засадах сталого розвитку.

Тема 3. Міська мобільність, що розкриває види мобільності в місті, їхню ефективність, безпеку та екологічні наслідки, взаємодію різних видів міської мобільності, роль транспорту у формуванні доступного, зручного та сталого міського середовища.

Тема 4. Дизайн міського середовища, що розкриває підходи до формування сучасного міського середовища від формування міської забудови та розвитку публічних просторів до створення безбар'єрних, візуально якісних міських просторів, що відповідають потребам усіх користувачів.

Тема 5. Як я можу зробити місто комфортним для всіх, що розкриває особливості та інструменти формування міської спільноти через особистісний вимір, активне залучення мешканців до взаємодії з міським середовищем, участі у спільних активностях та управління змінами, спрямованими на розвиток міст.

Особливості організації освітнього процесу під час викладання курсу полягають у створенні гнучкого та інклюзивного освітнього середовища, яке відповідає віковим, соціальним і пізнавальним потребам учнів. Передбачено можливість адаптації послідовності вивчення тем, прикладів і форматів діяльності відповідно до контексту класу, потреб громади, місцевих особливостей та безпекових викликів конкретного регіону. Освітній процес зосереджено на практичному застосуванні знань з урбаністики, розвитку критичного мислення, проєктній діяльності. Програма розрахована на реалізацію як основного, так і поглибленого рівнів з відповідною корекцією складності навчального матеріалу. Курс може бути інтегрований у профільне навчання різних напрямів або реалізовуватися як окремий вибіркового компонент, що дає змогу формувати гнучкі навчальні групи з урахуванням інтересів здобувачів освіти.

Способи реалізації програми:

Аналіз та обговорення: проведення дискусій, аналіз сучасних кейсів, розгляд проблем міського розвитку у локальному та глобальному контекстах з використанням сучасних методів урбаністичних досліджень.

Практична дослідницька діяльність: аналіз статистичних і картографічних матеріалів, візуалізація даних, побудова схем для виявлення причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей розвитку міських процесів.

Цифрова діяльність: використання онлайн-платформ, інтерактивних карт і цифрових інструментів для дослідження міського середовища, аналізу просторових процесів та роботи з інформацією про розвиток міст.

Проектна робота: розробка, презентація та реалізація проєктів, спрямованих на дослідження локальних проблем міського розвитку та пошук практичних рішень.

Полюві заняття та екскурсії: відвідування зелених зон та публічних просторів міста, екскурсії до закладів та установ, структурних підрозділів міських рад, які формують та реалізують політику розвитку міста.

Групові та індивідуальні завдання: обговорення кейсів, моделювання ситуацій для вирішення локальних проблем міського розвитку.

Інтерактивні формати: мозкові штурми, дискусії та дебати щодо викликів та можливостей розвитку міст на основі прийняття партисипативних рішень.

Такий підхід дає можливість здобувачам освіти здобути знання про міста та процеси міського розвитку, навчитися свідомо та критично оцінювати роль природи у місті, міську мобільність, дизайн міського середовища та можливості особистого долучення до формування сталих і комфортних міст. Крім того, він сприяє розвитку навичок взаємодії з іншими на засадах поваги, співпраці та соціальної відповідальності.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст курсу	Види навчальної діяльності
Вступ		
планує, здійснює пошук, опрацьовує, порівнює, аналізує, оцінює самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел і достовірність інформації для розв'язання життєвої/ навчальної проблеми [12 ПРО 2.1.1] установлює та обґрунтовує самостійно або у співпраці з іншими взаємозв'язки між природними, техногенними об'єктами, закономірності явищ природи [12 ПРО 3.3.1] ідентифікує, формулює та аналізує самостійно або у співпраці з іншими життєву/навчальну проблему [12 ПРО 4.2.1]	Урбаністика як міждисциплінарна наука. Хто формує міський простір: громада, влада, бізнес, фахівці. Сучасні проблеми розвитку міст. Методи урбаністичних досліджень та пізнання міста. Використання технологій штучного інтелекту при дослідженні міст та вивченні міського середовища. Урбаністика та професії майбутнього.	Аналітичні завдання: - Поясніть, чому для розвитку міста потрібна співпраця громади, влади, бізнесу та фахівців. - Аналіз сучасних проблем у містах (наприклад, перенаселення, транспортне перевантаження, забруднення довкілля, нестача зелених зон, хаотична забудова тощо) та визначення їхніх причин. Дискусії та обговорення: - Обговорення «Чому міста важливі, а урбаністику називають професією майбутнього?» - Дискусія «Як досліджувати та змінювати міський простір? Чи можуть сучасні технології штучного інтелекту розв'язати основні проблеми міст?» Творчий проєкт: - Створення відеоролику про одну із актуальних проблем розвитку міст.
Тема 1. Я і місто		
здійснює самостійно або у співпраці з іншими дослідження, фіксує результати [12 ПРО 1.4.2] презентує самостійно або у співпраці з іншими результати дослідження в обраний спосіб [12 ПРО 1.5.3] планує, здійснює пошук, опрацьовує, порівнює, аналізує, оцінює самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел і	Місто. Функції міст. Класифікація міст. Людина в місті. Міське середовище і міський спосіб життя. Міста для людей. Поняття про урбанізацію. Форми урбанізації. Місто і приміська зона. Міська агломерація. Метрополісний регіон. Місто в історії.	Аналітичні завдання: - Аналіз функцій міста на прикладі конкретного кейсу. - Класифікація країн світу та регіонів за рівнем урбанізації. Дискусії та обговорення: - Обговорення «Що насправді робить місто містом? Критерії віднесення населеного пункту до категорії міст». - Дискусія «Чому люди обирають жити в містах?» Творчі проєкти:

достовірність інформації для розв'язання життєвої/ навчальної проблеми [12 ПРО 2.1.1] добирає самостійно або у співпраці з іншими ознаки класифікації природних і техногенних об'єктів, явищ і процесів [12 ПРО 3.2.1] установлює та обґрунтовує самостійно або у співпраці з іншими взаємозв'язки між природними, техногенними об'єктами, закономірності явищ природи [12 ПРО 3.3.1] ідентифікує, формулює та аналізує самостійно або у співпраці з іншими життєву/навчальну проблему [12 ПРО 4.2.1]	Міста майбутнього. Сталий розвиток міст.	- Створення схеми або карти «Мое місто та його сусіди», що відображає, як місто взаємодіє з навколишніми населеними пунктами (дороги, місця роботи, навчання, отримання послуг, відпочинку, розваг тощо). - Розробка концепції міста майбутнього (постер або презентація). Дослідницькі активності: - Проведення інтерв'ю про сприйняття міського способу життя, його переваг та недоліків. - Ознайомлення із успішними практиками сталого розвитку міст.
Тема 2. Природа в місті		
формулює самостійно або у співпраці з іншими проблему дослідження [12 ПРО 1.1.1] формулює та обґрунтовує самостійно або у співпраці з іншими гіпотези відповідно до проблеми і мети дослідження, визначає завдання [12 ПРО 1.2.2] добирає самостійно або у співпраці з іншими методи відповідно до мети і гіпотези дослідження [12 ПРО 1.3.1]	Місто як соціально-екологічна система. Природне середовище міста. Взаємозв'язок природних елементів, антропогенних елементів та людини у міському середовищі. Вплив урбанізації на природу. Адаптація організмів до міського середовища. Рослини і тварини в урбанізованому середовищі. Типові міські види рослин і тварин. Синантропні тварини. «Домашні неулюбленці». Міське біорізноманіття та його охорона. Інвазійні види.	Аналітичні завдання: - Порівняння різних частин міста за рівнем озеленення на основі картування зелених зон міста за даними польових обстежень та аналізом супутникових знімків або карт. - Порівняння практик поводження з безпритульними та дикими тваринами в різних частинах міста. Дискусії та обговорення: - Дебати: «Забудова чи парк?» - Рольова гра «Громадські слухання» (обирається проблемний кейс, пов'язаний з міською екосистемою; здобувачі освіти виконують ролі місцевих мешканців, міської влади, забудовників, екологів, громадських активістів). Творчі проєкти:

здійснює самостійно або у співпраці з іншими дослідження, фіксує результати [12 ПРО 1.4.2] опрацьовує та аналізує самостійно або у співпраці з іншими результати дослідження [12 ПРО 1.5.1] формулює самостійно або у співпраці з іншими висновки за результатами досліджень та обґрунтовує їх [12 ПРО 1.5.2] інтерпретує самостійно або у співпраці з іншими інформацію природничого змісту, представлену в різний спосіб [12 ПРО 2.2.2] порівнює, аналізує самостійно або у співпраці з іншими природні і техногенні об'єкти, явища і процеси на основі наукових методів пізнання та законів природи [12 ПРО 3.1.1] установлює та обґрунтовує самостійно або у співпраці з іншими взаємозв'язки між природними, техногенними об'єктами, закономірності явищ природи [12 ПРО 3.3.1] розробляє самостійно або у співпраці з іншими стратегії ефективного розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 4.3.1]	Зелені простори міста. Штучні, напівприродні та природні міські зелені простори. Озеленення вулиць, дворів та прибудинкових територій. Міські водойми природного та штучного походження. Дощова та снігова вода в місті. Міські підземні води. Хімічне та шумове забруднення природного середовища в місті. Вплив високої щільності освоєння міського простору людьми на довкілля. Міста та виклики глобальних змін клімату. Міський тепловий острів. Міста в умовах посух та опадів високої інтенсивності. Значення природи у житті міста. Очищення повітря та поверхневих вод. Регуляція температури. Зниження шуму. Рекреаційна функція. Психологічне та соціальне значення природи. Природа як складова міської ідентичності. Економічно ефективне та кліматично стійке міське озеленення. Міські сади та міське фермерство. Зелено-блакитна інфраструктура міста.	- Розробка концепції озеленення шкільної території / двору багатоквартирного будинку / вулиці / скверу. - Підготовка пропозиції екопроєкту для громадського бюджету. Дослідницькі активності: - Відвідування парків, лісопарків, заповідних територій міста. - Прогулянки до/уздовж міських водойм: озер, ставків, малих річок. - Порівняльний аналіз температури повітря, вологості, рівня шуму в різних частинах міста. - Облік рослинності у місті: дерева, кущі, трав'яниста, водна рослинність. - Аналіз якості води з природної або штучної міської водойми.
---	--	---

	Практики взаємодії людини з елементами природного середовища в місті.	
Тема 3. Міська мобільність		
добирає самостійно або у співпраці з іншими методи відповідно до мети і гіпотези дослідження [12 ПРО 1.3.1] здійснює самостійно або у співпраці з іншими дослідження, фіксує результати [12 ПРО 1.4.2] презентує самостійно або у співпраці з іншими результати дослідження в обраний спосіб [12 ПРО 1.5.3] планує, здійснює пошук, опрацьовує, порівнює, аналізує, оцінює самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел і достовірність інформації для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 2.1.1] інтерпретує самостійно або у співпраці з іншими інформацію природничого змісту, представлену в різний спосіб [12 ПРО 2.2.2] порівнює, аналізує самостійно або у співпраці з іншими природні і техногенні об'єкти, явища і процеси на основі наукових методів пізнання та законів природи [12 ПРО 3.1.1]	Поняття про міську мобільність. Види мобільності. Міський транспорт. Види міського транспорту. Інфраструктура міського транспорту. Громадський транспорт міста. Проблеми громадського транспорту у містах: кейс міста Київ та його субурбії. Явище «маршруток» в українських містах. Велосипедний рух у містах. Міська велоінфраструктура. Проблеми велосипедного руху у містах. Пішоходизація у містах. Місто 15 хвилин як модель пішохідного міста. Культура міської мобільності. Кейси міст США, Великої Британії та України. Принципи сталого міської мобільності.	Аналітичні завдання: - Порівняння видів міського транспорту: швидкість, вартість, екологічність, комфорт. - Ідентифікація проблем міської мобільності: визначення на основі наявних геопросторових, статистичних та мультимедійних даних проблемних аспектів мобільності та їх локалізації в межах вулиці, кварталу чи мікрорайону. - Розбір кейсів міст: аналіз успішних прикладів змін мобільності у містах світу щодо обмеження руху автомобілів, їх передумови та наслідки. Дискусії та обговорення: - Дебати «Місто для авто чи для людей?» (здобувачі освіти діляться на групи та аргументовано відстоюють різні підходи). - Обговорення «Чи потрібні велодоріжки в місті?» (аргументи «за» і «проти» з урахуванням локального контексту). Творчі проєкти: - Проєкт «Ідеальна вулиця»: створення малюнка / макету вулиці, зручної для всіх учасників міської мобільності. - Дизайн маршруту до школи: як зробити свій шлях безпечнішим і комфортнішим. - Створення відео «Один день із життя пасажир / пішохода / велосипедиста» на основі власного досвіду. Дослідницькі активності: - Проходження та картування визначеного маршруту з ідентифікацією проблем його доступності для маломобільних груп населення (людей

установлює та обґрунтовує самостійно або у співпраці з іншими взаємозв'язки між природними, техногенними об'єктами, закономірності явищ природи [12 ПРО 3.3.1] визначає самостійно або у співпраці з іншими аргументи/твердження, теорії, що ґрунтуються на наукових фактах і доказах [12 ПРО 4.1.1] застосовує самостійно або у співпраці з іншими наукове знання і власний досвід для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 4.3.2]		з інвалідністю, батьків з дитячими візочками тощо). - Соціологічне дослідження: опитування мешканців або однокласників про те, як вони пересуваються містом і які проблеми при цьому відчувають. - Аналіз інтенсивності руху транспорту на обраній вулиці.
Тема 4. Дизайн міського середовища		
формулює самостійно або у співпраці з іншими проблему дослідження [12 ПРО 1.1.1] здійснює самостійно або у співпраці з іншими дослідження, фіксує результати [12 ПРО 1.4.2] презентує самостійно або у співпраці з іншими результати дослідження в обраній спосіб [12 ПРО 1.5.3] планує, здійснює пошук, опрацьовує, порівнює, аналізує, оцінює самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел і достовірність інформації для розв'язання	Дизайн міського середовища: як формується міський простір. Публічні простори у містах: функції та значення для розвитку міста. Формування міської забудови: від історичного центру до сучасних районів. Безбар'єрність у міському просторі. Потреби та оцінка безбар'єрності. Візуальне сміття у міському просторі. Дизайн-код у міському просторі. Дизайн міських площ. Приклади європей-	Аналітичні завдання: - Аналіз розміщення реклами та вивісок в межах однієї вулиці (з точки зору їх відповідності принципам безпечності та естетичності). - Оцінка за визначеними показниками рівня безбар'єрності обраної вулиці, парку, школи, в якій ви навчаєтеся. - Аналіз змін внаслідок реконструкції/благоустрою однієї з площ у населеному пункті. Що змінилося і як це вплинуло на використання території? Дискусії та обговорення: - Обговорення «Чи потрібен місту єдиний дизайн-код?». Якими є переваги і недоліки запровадження правил і стандартів? - Дебати «Для чого місту потрібна безбар'єрність?» (розгляд різних точок зору – це необхідність чи додаткова перевага сучасного міста).

життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 2.1.1] ідентифікує, формулює та аналізує самостійно або у співпраці з іншими життєву/навчальну проблему [12 ПРО 4.2.1] розробляє самостійно або у співпраці з іншими стратегії ефективного розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 4.3.1]	ських і українських міст. Дизайн вуличного простору: від автомобілецентризму до врахування потреб всіх користувачів. Б'ютифікація у містах як стратегія благоустрою. Оновлення, модернізація та функціональне вдосконалення територій.	Творчі проєкти: - Розробка проєкту благоустрою однієї з міських площ та прилеглої до неї території з урахуванням принципів безбар'єрності. - Розробка презентації або підготовка відеоролика із пропозиціями щодо облаштування занедбаної території у вашій громаді. - Розробка пропозицій щодо облаштування обраної ділянки міського простору (обґрунтування вибору території та запропонованих проєктних рішень: вуличні меблі, озеленення, освітлення, елементи благоустрою тощо). Дослідницькі активності: - Польове дослідження центральної частини міста з фотофіксацією сильних та проблемних аспектів міського середовища. Порівняння українських та європейських практик створення безбар'єрного міського середовища. - Дослідження двору та прибудинкової території багатоквартирного будинку, де ви проживаєте: які зміни покращили цей простір і чого йому бракує для подальшого розвитку?
Тема 5. Як я можу зробити місто комфортним для всіх		
планує, здійснює пошук, опрацьовує, порівнює, аналізує, оцінює самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел і достовірність інформації для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 2.1.1] добирає самостійно або у співпраці з іншими форми подання інформації і її перетворення [12 ПРО 2.2.1]	Для кого існують міста? Люди у міському просторі. Місто, в якому я хочу жити: комфортне та справедливе місто. Ключові ініціативи та проєкти з перетворення міста. Розумне місто для розумних користувачів: цифровізація у містах. Культурна спадщина у містах: виклики для збереження та використання.	Аналітичні завдання: - Збір та аналіз інформації про міський розвиток, якість міського середовища, комфортності проживання у місті. - Аналіз досвіду створення розумних міст в Україні та світі. - Аналіз цілей Стратегії розвитку міста/громади: на які потреби зорієнтована стратегія розвитку та чого бракує. Дискусії та обговорення: - Обговорення прикладів успішних міських ініціатив та їхнього впливу на розвиток міста. - Дискусія «Цілі міської політики: як це працює на практиці» (обговорення ключових цілей, на які зорієнтована

інтерпретує самостійно або у співпраці з іншими інформацію природничого змісту, представлену в різний спосіб [12 ПРО 2.2.2] установлює та обґрунтовує самостійно або у співпраці з іншими взаємозв'язки між природними, техногенними об'єктами, закономірності явищ природи [12 ПРО 3.3.1] оцінює самостійно або у співпраці з іншими значення природничих наук, техніки і технологій для суспільного прогресу і сталого розвитку [12 ПРО 3.4.1] ідентифікує, формулює та аналізує самостійно або у співпраці з іншими життєву/навчальну проблему [12 ПРО 4.2.1] виявляє емоційно-ціннісне ставлення щодо власного внеску і внеску кожного члена групи у розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.5.1]	Як працюють інструменти міських змін. Міські проєкти та їх реалізація. Наше місто – наша відповідальність. Громадська участь у процесах розвитку міста. Міський активізм.	міська політика в конкретному населеному пункті). Творчі проєкти: - Розробка сценарію з проведення публічного заходу в місті. - Підготовка мультимедійної презентації: «Як я можу змінити місто». - Обґрунтування потреби створення цифрового додатка для мешканців у певній сфері. Дослідницькі активності: - Ідентифікація та аналіз об'єктів культурної спадщини у вашому місті. - Розробка анкети для вивчення громадської думки про комфортність життя у місті. - Створення карти міських проєктів та ініціатив, спрямованих на розвиток міста.
---	---	---

ПРИКІНЦЕВА ЧАСТИНА

Методичні рекомендації щодо особливостей реалізації курсу «Урбаністика» в освітньому процесі. Вчителі мають академічну свободу у виборі джерел, методичних підходів і форм роботи для досягнення визначених результатів навчання. Навчання передбачає поєднання традиційних форм (уроки, практичні заняття) із сучасними освітніми підходами – дискусіями, проєктною діяльністю, польовими дослідженнями, моделюванням ситуацій, самостійною роботою.

Реалізація курсу ґрунтується на міждисциплінарному підході, що забезпечує інтеграцію знань із різних освітніх галузей. Зміст курсу тісно пов'язаний із географією, історією, економікою, біологією. Такий підхід сприяє формуванню цілісного розуміння міського простору як складної системи. Для забезпечення наступності навчання та уникнення дублювання навчального матеріалу доцільною є координація змісту курсу з учителями відповідних предметів.

Важливою складовою методики є використання сучасних цифрових технологій, які розширюють можливості дослідження міського простору. Доцільно застосовувати інтерактивні карти, геоінформаційні системи, цифрові сервіси для аналізу просторових даних, супутникові знімки, відкриті міські дані, а також віртуальні екскурсії містами та міськими публічними просторами як прикладами успішних урбаністичних рішень.

Методика викладання курсу передбачає диференційований підхід до навчання з урахуванням вікових особливостей, рівня підготовки та освітніх потреб здобувачів освіти. Учням можуть пропонуватися завдання різного рівня складності, індивідуальні та групові проєкти, а також можливості для поглибленого вивчення окремих тем відповідно до їхніх інтересів.

Практична спрямованість курсу реалізується через дослідницьку та проєктну діяльність. Здобувачі освіти аналізують особливості міського простору своєї громади через виконання аналітичних завдань та творчих проєктів, спрямованих на розроблення пропозицій щодо підвищення комфортності проживання у містах.

Методичні рекомендації щодо системи оцінювання. У разі викладання курсу як вибіркового освітнього компонента рішення про оцінювання результатів навчальних досягнень здобувачів освіти приймається педагогічною радою закладу освіти. За потреби оцінювання здійснюється на основі врахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти і передбачає диференційований підхід щодо його організації.

Формувальне оцінювання здійснюється через постійний зворотний зв'язок під час дискусій та групової роботи над аналітичними завданнями та творчими проєктами. Підсумкове оцінювання відбувається за результатами підготовки презентації та захисту результатів дослідницької активності, виконання

аналітичних завдань та творчих проєктів. Для розвитку рефлексивних навичок може застосовуватися самооцінювання та взаємне оцінювання.

Критерієм оцінки роботи здобувачів освіти є не тільки обсяг засвоєного навчального матеріалу, а й вміння його аналізувати, пояснювати, узагальнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, застосовувати на практиці та в життєвих ситуаціях, уміння самостійно здобувати знання. При цьому важливо використовувати під час вивчення курсу мотиваційний потенціал, спрямований на підвищення зацікавленості здобувачів освіти та активне залучення їх до навчальної діяльності, зокрема авансування успіху, стимулювання самоаналізу, самооцінки та самопізнання. Також доцільно посилювати той навчальний матеріал, який має особистісне значення для здобувачів освіти, визначати рівень їхньої предметної компетентності.

Рекомендації щодо ресурсного забезпечення:

Наукова література:

1. Безлюбченко О.С., Завальний О.В. *Урбаністика: навчальний посібник*. Харків, 2015. 274 с.
2. Безлюбченко О.С., Гордієнко С.М., Завальний О.В. *Планування міст і транспорт: навчальний посібник*. Харків, 2021. 271 с.
3. Безлюбченко О.С., Завальний О.В., Черноусова Т.О. *Планування і благоустрій міст: навчальний посібник*. Харків, 2017. 205 с.
4. Гейл Й. *Міста для людей*. Київ: Основи, 2018. 280 с.
5. Галегуа Дж. *Розумні міста*. Київ: ArtHuss, 2021. 192 с.
6. Дронова О. Л. *Геоурбаністика: навчальний посібник*. Київ, 2014. 419 с.
7. Колвілл-Андерсен М. (автор-куратор). *45 ідей для українських міст. Та будь-якого іншого міста світу*. Київ, 2023. 40 с.
8. Лендрі Ч. *Креативне містотворення: його сила і можливості*. Харків: Фоліо, 2020. 252 с.
9. Мезенцев К., Олійник Я., Мезенцева Н. (ред.). *Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін*. Київ: Фенікс, 2017. 438 с.
10. Озимок І. *У міста є я*. Київ: Книгоглав, 2023. 80 с.
11. Плешкановська А.М., Савченко О.Д. *Епохи та міста*. Київ, 2019. 264 с.
12. Сім Д. *М'яке місто: Щільність забудови для щоденного життя*. Київ: ArtHuss, 2023. 236 с.
13. Спек Дж. *Правила пішохідного міста: 101 крок до створення кращих місць*. Київ, 2019. 286 с.
14. Флорида Р. *Криза урбанізму. Чому міста роблять нас нещасними*. Київ: Наш формат, 2019. 320 с.

Електронні ресурси:

15. Асадчева Т. Столиця очима дітей: стартувала творча ініціатива «Київ – місто кожного». *Вечірній Київ*, 27 травня 2026. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/127732/>

16. Костенюк Д. Що діти знають про міста? Як працює Урбанрух для підлітків. *Рубрика*, 17 грудня 2024. URL: <https://rubryka.com/article/shho-dity-znayut-pro-mista/>
17. Маковська М. У міста є я. Як навчити дітей бути частиною громади й впливати на рішення. *Нова українська школа*, 14 грудня 2021. URL: <https://nus.org.ua/2021/12/14/u-mista-ye-ya-yak-navchyty-ditej-buty-chastynoyu-gromady-j-vplyvaty-na-rishennya/>
18. Урбанрух «У міста є я». Всеукраїнська неформальна програма з урбаністики для підлітків. URL: <https://www.urbanrukh.com/>
19. ХМАРОЧОС. Київський міський журнал. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/pro-nas/>
20. CEDOS. Аналітичний центр та урбаністичне бюро. URL: <https://cedos.org.ua/>
21. MISTOSITE. Українська урбаністична платформа. URL: <https://mistosite.org.ua/>
22. UN-HABITAT. Програма ООН з населених пунктів. Офіційний сайт URL: <http://www.unhabitat.org/>
23. Beyond the City: Global Trends and Insights on Urban-Rural Linkages. UN-Habitat, 2026. URL: <https://unhabitat.org/beyond-the-city-global-trends-and-insights-on-urban-rural-linkages>
24. The New Urban Agenda Illustrated Handbook. UN-Habitat, 2020. URL: <https://unhabitat.org/the-new-urban-agenda-illustrated>

Міжнародні документи:

25. Adequate Housing for All. UN-Habitat Annual Report, 2024. URL: <https://unhabitat.org/annual-report-2024>
26. Leipzig Charter on sustainable European cities, 2007. URL: https://territorialagenda.eu/wp-content/uploads/leipzig_charter_2007.pdf
27. Local action in a time of crises. UN-Habitat Annual Report, 2023. URL: <https://unhabitat.org/annual-report-2023>
28. New Leipzig Charter. The transformative power of cities for the common good, 2020. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2020/new-leipzig-charter-the-transformative-power-of-cities-for-the-common-good.
29. Housing at the centre of urban futures. UN-Habitat Annual Report, 2025. URL: https://unhabitat.org/sites/default/files/2026/05/annual_report_2025.pdf.
30. The 2030 Agenda for Sustainable Development. 2015. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda>
31. World Cities Report 2026: The Global Housing Crisis: Pathways to Action. UN-Habitat, 2026. URL: <https://unhabitat.org/world-cities-report-2026>